

Тема. Консолідація поліетнічного суспільства.

1. Етнічна та національна ідентичність
2. Умови консолідації суспільства та формування політичної нації.

Література.

1. Палій Г. Формування української політичної нації. *Політичний менеджмент*. 2003. №1.
<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11607/10-Palii.pdf?sequence=1>
2. Руденко Ю. Ю. Консолідаційна модель національної ідентичності: від теорії суверенітету до теорії політичної модернізації: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 364 с.
https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.12/Rydenko_monogragia1904.pdf
3. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
<http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/Ident-62307.pdf>

Практичні завдання. Почитайте та прокоментуйте.

За рівнем ідентифікації з етнічними спільнотами вчені виділяють сім типів етнічної ідентичності:

1. Нормальна ідентичність, при якій свій етнос сприймається позитивно, має місце позитивне ставлення до його культури, історії, існують природний патріотизм, який не переходить у фаворитизм, толерантні установки на спілкування з іншими етносами, розуміння їх місця в історії. Цей тип ідентичності можна визначити як «позитивну етнічну ідентичність». При нормальній ідентичності люди відчують потребу в спілкуванні з етнічною групою, а рівень консолідованості особистості та етнічної групи залежить від типу особистості і від конкретної ситуації. Відхилення від норми можуть йти, як у напрямку наростання етнічних залежностей, так і в напрямку їх угасання чи навіть заперечення.
2. Етноцентрична ідентичність. Звідси формується поняття етноцентризму. Етноцентризм – це специфічний феномен повсякденної етнічної свідомості, який виникає в процесі взаємодії етнічних груп і характеризується надпозитивним

ставленням до власного етносу й емоційно негативним ставленням до інших етносів, почуттям переваги свого етносу над іншими.

3. Етнодомінуюча ідентичність фіксує такий стан самосвідомості людини, при якому не тільки етнічна ідентичність стає основною серед інших видів ідентичностей (громадянська, соціальна, професій і ін.), але і досягнення цілей, інтересів етносу (можливо і протиправних) починає сприйматися як безумовно і виключно домінуюча цінність (ми всі клітини тільки одного великого організму на ім'я «нація», хто не з нами, той проти нас).

Така ідентичність, як правило, супроводжується вимогами щодо визнання прав етносу вищими за права людини. Теза про «переваги» свого етносу обґрунтовується ірраціонально – особливою історичною місією, дискримінаційними установками щодо інших етнічних груп, визнанням правомірності етнічних обмежень, усвідомленим прагненням не «змішуватися» з іншими етносами (ексклюзивізм). Даний тип ідентичності близький до побутового уявлення про націоналізм.

4. Етнічний фанатизм. Даний тип являє собою крайню форму агресивної ідентичності. При такій ідентичності спостерігається абсолютне домінування етнічних інтересів і цілей, що супроводжується готовністю на будь-які жертви й дії, аж до тероризму.

5. Етнічна індиферентність характеризується байдужістю людей до проблем етносу і міжетнічних відносин, цінностей свого й інших етносів. За умови такого типу етнічної ідентифікації люди вільні від норм і традицій етносу. На їх життєві вчинки, поведінку в будь-яких сферах суспільного життя ніяким чином не впливають ні їх власна етнічна приналежність, ні етнічність інших осіб.

6. Етнігілізм у формі космополітизму, представляє собою заперечення етнічності, етнічних, етнокультурних цінностей; декларування свободи від усього, пов'язаного з етнічним феноменом; демонстрацію себе як «людини світу». Одним з видів декларованої зовні етнічної індиферентності чи навіть нігілізму є етнічно неповноцінна ідентичність. Як правило, вона виникає у зв'язку з усвідомленням низького статусу своєї етнічної групи, визнанням її нерівноцінності порівняно з іншими. Звідси – уникнення демонстрації своєї етнічної належності, а іноді і повне заперечення всякої етнічності.

7. Амбівалентна, невиражена, а іноді «здвоєна» ідентичність. Цей тип етнічної ідентичності досить розповсюджений в етнічно змішаному середовищі. Наприклад, діти зі змішаних родин, особливо ті, де виховання здійснюється на засадах поваги етнічності і батька й матері в рівній мірі

Юлія РУДЕНКО відмічає, що зазначені типи етнічної ідентичності необхідно враховувати як орієнтири в «націотворчому» процесі. При цьому, необхідно пам'ятати, що, певною мірою, це наукові абстракції, хоча і засновані на

вивченні значного емпіричного матеріалу. Реальний зміст етнічної ідентичності того чи іншого населення може визначатися не якимсь одним із названих типів, а відразу декількома. Руденко Юлія Юріївна Консолідаційна модель національної ідентичності: від теорії суверенітету до теорії політичної модернізації: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 364 с.

На Вашу думку, який з типів ідентичність переважає в Україні? Які соціологічні дослідження цієї проблеми проводилися?

Рафальський О., Самчук З. - Етнічна ідентичність набуває значущості й відверто загострюється здебільшого тоді, коли дві та більше етнічні групи взаємодіють і конкурують між собою. Натомість для етнічно гомогенного суспільства (наприклад, японського, монгольського, угорського, болгарського, португальського) це поняття втрачає інструментальну доцільність (Рафальський О., Самчук З. Цивілізаційні перехрестя сучасного суспільства : монографія. Київ : ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2018. С.460.) Етнічність набуває виразних змістовних ознак лише за умов порівняння і комунікації: тільки в процесі взаємодії однієї етнічної групи (етнічного «Ми») з іншою (іноетнічними «Вони») етнічний фактор виявляє свої характерні специфічні ознаки (там же с. 448) **Чи в Україні існує міжетнічна конкуренція, на Вашу думку? Чи існує соціальна дистанція між різними етносами? Якщо так, то наскільки вона відчутна? Запропонуйте власний план дослідження цих проблем (1.сформулюйте гіпотези. 2. Визначте те, які джерела будете використовувати – монографічна література по проблемі, соціологічні дослідження, що інше? 3. Зробіть власні висновки ґрунтуючись на на матеріалах дослідження)**